

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.04.2016, sp. zn. 29 Cdo 2678/2015, ECLI:CZ:NS:2016:29.CDO.2678.2015.1

Číslo: 93/2017

Právní věta: Promlčení práva na náhradu škody, která měla dle tvrzení žalobce (jako směnečného rukojmího) vzniknout tím, že majitel směnky cizí ji nepředložil příjemci k placení (čl. I. § 38 odst. 1 zákona č. 191/1950 Sb.) a neinformoval žalobce o odepřeném zaplacení (čl. I. § 45 odst. 1 a 2 zákona č. 191/1950 Sb.), se řídí ustanoveními zákona č. 40/1964 Sb.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.04.2016

Spisová značka: 29 Cdo 2678/2015

Číslo rozhodnutí: 93

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody, Promlčení, Směnky

Předpisy: čl. I. § 38 odst. 1 předpisu č. 191/1950Sb.
čl. I. § 45 předpisu č. 191/1950Sb.
§ 106 obč. zák.
§ 420 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 1. 2015, sp. zn. 5 Cmo 220/2013, a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou došlou Krajskému soudu v Hradci Králové dne 29. 9. 2008 se původní žalobkyně (H., a. s.) domáhala vůči žalované (Československé obchodní bance, a. s.) zaplacení částky 6 415 531 Kč z titulu náhrady škody, a to na základě žalobních tvrzení, podle nichž:

[1] Původní žalobkyně avalovala cizí směnku vystavenou dne 10. 6. 1997 společností M., spol. s r. o. (dále jen „výstavce“), na její vlastní řad, znějící na částku 10 000 000 Kč, splatnou 28. 11. 1997, kterou akceptovala společnost L. M., spol. s r. o. (dále jen „příjemce“), a která byla indosována na společnost B. H., a. s. (dále jen „banka“).

[2] Banka byla povinna předložit směnku k placení (čl. I. § 38 zákona č. 191/1950 Sb., zákona

směnečného a šekového – dále jen „směnečný zákon“) příjemci (případně sama sobě jako domiciliátovi) k placení; tuto povinnost porušila.

[3] Příjemce byl v době splatnosti směnky „bonitní společností“.

[4] Banka směnku vůči příjemci uplatnila až v prosinci 1998 a nereagovala na jeho nabídku platit na směnku v měsíčních splátkách po 80 000 Kč; tím porušila povinnost určenou ustanovením § 415 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“).

[5] Uplatnila-li by banka vůči příjemci směnku včas, mohla by obdržet od tohoto dlužníka na úhradu směnky plnění velkého rozsahu a dluh, který musela zaplatit původní žalobkyně, by byl o poznání nižší a původní žalobkyni by nevznikla škoda spočívající v úhradě směnečného dluhu.

[6] Banka porušila povinnost plynoucí z ustanovení čl. I. § 45 směnečného zákona, když neinformovala původní žalobkyni (jako rukojmí za výstavce) o odepření placení a zprávu v tomto smyslu doručila původní žalobkyni s více než ročním odstupem.

[7] Za rok, o který původní žalobkyně obdržela zprávu o „dishonoraci“ směnky později, se ekonomická situace výstavce a příjemce výrazně zhoršila; obdržela-li by původní žalobkyně tuto zprávu včas, podnikla by opatření, v jejichž důsledku by směnečný dluh zaplatili výstavce a příjemce.

[8] Krajský soud v Brně směnečným platebním rozkazem ze dne 29. 1. 1999, č. j. 5 Sm 732/98-35, uložil výstavci, příjemci a původní žalobkyni zaplatit bance částku 4 500 000 Kč s 6% úrokem od 22. 10. 1998 do zaplacení, částku 452 937,12 Kč jako 6% úrok z již zaplacené části směnečné jistiny za období od 29. 11. 1997 do 24. 11. 1998, směnečnou odměnu 15 000 Kč a náklady řízení 219 518 Kč. K námitkám příjemce a původní žalobkyně Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 17. 8. 2001, č. j. 5 Cm 73/99-106, ponechal směnečný platební rozkaz ve vztahu k těmto žalovaným v platnosti. Vrchní soud v Olomouci k odvolání původní žalobkyně rozsudkem ze dne 27. 6. 2006, č. j. 7 Cmo 477/2004-245, potvrdil [ve vztahu mezi právní nástupkyní banky (AB – C., a. s.) a původní žalobkyní] rozsudek soudu prvního stupně.

[9] Původní žalobkyně zaplatila (na základě shora uvedených vykonatelných rozhodnutí) společnosti AB – C., a. s., částku 6 415 531 Kč, a to ve třech splátkách (dne 27. 9. 2006 částku 2 000 000 Kč, dne 30. 10. 2006 částku 350 000 Kč a dne 23. 11. 2006 částku 4 065 551 Kč). Nebýt (výše konkretizovaného) porušení povinností bankou, nebyla by původní žalobkyně povinna zaplatit směnečný dluh a nevznikla by jí škoda v podobě zmenšení jejího majetku způsobená provedenými platbami.

[10] Žalovaná je právní nástupkyní banky.

2. Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem ze dne 7. 4. 2010, č. j. 37 Cm 129/2008-101 – odkazuje na ustanovení § 398 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“) – žalobu zamítl, maje za důvodnou námitku promlčení vznesenou žalovanou. Objektivní desetiletá promlčecí doba totiž uplynula [při porušení povinnosti, kterého se původní žalobkyně dovolávala (28. 11. 1997)] dnem 28. 11. 2007 a žaloba byla podána 29. 9. 2008.

3. Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 22. 1. 2015, č. j. 5 Cmo 220/2013-250, k odvolání původní žalobkyně [poté, co soud prvního stupně usnesením ze dne 7. 2. 2013, č. j. 37 Cm 129/2008-173, a odvolací soud usnesením ze dne 5. 11. 2013, č. j. 5 Cmo 220/2013-220, rozhodl o procesním nástupnictví na straně původní žalobkyně (a žalobcem se stal subjekt – Y. W. Inc.)] rozsudek soudu prvního stupně jakožto věcně správný potvrdil.

4. Odvolací soud shodně se soudem prvního stupně uzavřel, že v dané věci jde o spor mezi osobami (respektive jejich právními předchůdci) „vymezenými“ v ustanovení § 261 odst. 1 obch. zák. Byť je „nárokována“ náhrada škody vycházející z úpravy občanského zákoníku, řídí se její promlčení zákoníkem obchodním. „Pokud je nárok konstruován na pozadí tvrzeného porušení povinnosti počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám, tedy počínat si obezřetně, přičemž konkrétně mělo porušení povinnosti spočívat v tom, že nárok ze směnky nebyl po akceptantovi vymáhán ihned, tedy při splatnosti směnky, je evidentní, že byla-li směnka bez protestu splatná dne 28. 11. 1997, přičemž žaloba na náhradu škody byla podána dne 29. 9. 2008, je nárok podle ustanovení § 398 obch. zák. promlčen.“

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti tomuto rozsudku podal žalobce dovolání, namítaje, že „závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a to, zda se v případě, že došlo ke vzniku škody porušením ustanovení čl. I. § 38 a § 45 směnečného zákona a obecné prevenční povinnosti zakotvené v § 415 obč. zák., posuzuje promlčení práva na náhradu škody podle ustanovení občanského zákoníku nebo podle zákoníku obchodního“.

6. Dovolatel rekapituluje skutkové okolnosti daného případu a zdůrazňuje, že původní žalobkyně zaplatila věřiteli (AB – C., a. s.) směnečný dluh ve třech splátkách (dne 27. 9. 2006 částku 2 000 000 Kč, dne 30. 10. 2006 částku 350 000 Kč a dne 24. 11. 2006 částku 4 065 551 Kč). O uskutečnění úhrad se dověděla z bankovních výpisů ve dnech 1. 10. 2006, 1. 11. 2006 a 1. 12. 2006. Subjektivní promlčecí lhůta tak počala běžet ohledně částky 2 000 000 Kč dne 2. 10. 2006, ohledně částky 350 000 Kč dne 2. 11. 2006 a ohledně částky 4 065 551 Kč dne 2. 12. 2006; její běh skončil dne 1. 10., dne 1. 11. a dne 1. 12. 2008. Objektivní (tříletá) promlčecí doba začala běžet od okamžiku, kdy došlo k události, z níž škoda vznikla (v souzené věci ode dne, kdy byly úhrady směnečného dluhu připsány na účet majitele směnky – 27. 9. 2006, 30. 10. 2006 a 24. 11. 2006) a její běh skončil 27. 9. 2009, 30. 10. 2009 a 24. 11. 2009). Podala-li původní žalobkyně žalobu dne 29. 9. 2008, podala ji včas a její právo na náhradu škody nemůže být promlčeno.

7. Proto požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí soudů nižších stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

8. Žalovaná navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

9. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) se podává z bodu 2. části první článku II. zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

10. Dovolání žalobce je přípustné podle ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), a to k řešení otázky dovoláním otevřená a v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu v daných souvislostech dosud beze zbytku nevyřešená, týkající se promlčení práva na náhradu škody.

IV.

Důvodnost dovolání

11. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní

normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

12. Podle ustanovení čl. I. § 38 odst. 1 směnečného zákona směnku splatnou v určitý den nebo v určitý čas po datu vystavení nebo po vidění musí majitel předložit k placení v den platební nebo v jeden ze dvou následujících pracovních dní.

Podle ustanovení čl. I. § 45 směnečného zákona majitel musí dát zprávu o odepřené přijetí nebo o odepřené zaplacení svému indosantu a výstavci do čtyř pracovních dní následujících po dni protestu nebo při doložce „bez útrat“ po dni předložení. Každý indosant musí do dvou pracovních dní poté, kdy dostal zprávu, vyrozumět svého indosanta o zprávě, kterou dostal, a sdělit mu jména a adresy těch, kdož před tím podali zprávu, a tak po řadě až k výstavci. Lhůty běží od přijetí předchozí zprávy (odstavec 1). Dává-li se podle předchozího odstavce zpráva osobě, jež se na směnce podepsala, musí být ve stejné lhůtě podána stejná zpráva jejímu směnečnému rukojmímu (odstavec 2). Kdo je povinen dát zprávu, musí dokázat, že ji dal v předepsané lhůtě. Lhůta je dodržena, byla-li během lhůty podána poštovní zásilka obsahující zprávu (odstavec 5). Kdo nepodá zprávu včas, neztrácí svá práva; odpovídá za škodu, která snad byla jeho nedbalostí způsobena, avšak jen do výše směnečného peníze (odstavec 6).

Podle ustanovení § 415 obč. zák. každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí.

Podle ustanovení § 106 obč. zák. právo na náhradu škody se promlčí za dva roky ode dne, kdy se poškozený dozví o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá (odstavec 1). Nejpozději se právo na náhradu škody promlčí za tři roky, a jde-li o škodu způsobenou úmyslně, za deset let ode dne, kdy došlo k události, z níž škoda vznikla; to neplatí, jde-li o škodu na zdraví (odstavec 2).

Podle ustanovení § 397 obch. zák., nestanoví-li zákon pro jednotlivá práva jinak, činí promlčecí doba čtyři roky.

Podle ustanovení § 398 obch. zák. u práva na náhradu škody běží promlčecí doba ode dne, kdy se poškozený dozvěděl nebo mohl dozvědět o škodě a o tom, kdo je povinen k její náhradě; končí však nejpozději uplynutím 10 let ode dne, kdy došlo k porušení povinnosti.

13. Nejvyšší soud v první řadě předesílá, že soudy nižších stupňů se nijak nezabývaly otázkou, zda žalovaná (její předchůdkyně – banka) porušila právní povinnost (a jakou), zda (a kdy) žalobci (jeho předchůdkyni) vznikla škoda (a v čem spočívala) a zda je dána příčinná souvislost mezi porušením právní povinnosti a vznikem škody. Své rozhodnutí založily (jen) na těchto závěrech: a) promlčení žalobcem tvrzeného práva se řídí obchodním zákoníkem [vzhledem k tomu, že jde o spor mezi osobami vymezenými v ustanovení § 261 odst. 1 obch. zák. (respektive mezi „jejich právními předchůdci, nacházejícími se v daném právním režimu“)] a b) vzhledem k datu splatnosti směnky (28. 11. 1997, k němuž žalobce vázal porušení povinnosti žalovanou) a k datu podání žaloby (29. 9. 2008) je „nárok“ promlčen (§ 398 obch. zák.).

14. Dále Nejvyšší soud zdůrazňuje, že žalobcem tvrzené právo na náhradu škody se řídí ustanoveními § 415 a § 420 obč. zák. (k tomu srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2006, sp. zn. [29 Odo 1166/2004](#), uveřejněného pod č. 82/2007); užití ustanovení § 373 obch. zák. (ve spojení s ustanovením § 757 obch. zák.) je vyloučeno již tím, že v poměrech dané věci nejde o (tvrzené) porušení závazku v obchodních vztazích ani o porušení povinností stanovených obchodním zákoníkem, nýbrž o (žalobcem tvrzené) porušení povinností určených směnečným zákonem (respektive o porušení obecné prevenční povinnosti).

15. Zbývá posoudit, zda se promlčení tohoto práva řídí občanským zákoníkem nebo obchodním zákoníkem.

16. Směnečný zákon upravuje (jen) délky promlčecích dob (přímých a postižních) práv ze směnky (v čl. I. § 70) a přerušení a stavení promlčecích dob (v čl. I. § 71 a č. III. § 5).

17. Jakkoliv směnka může plnit různé funkce a může se vztahovat k obecným pohledávkám z občanskoprávních i z obchodních vztahů, nelze pro účely řešení shora uvedené otázky vyjít z povahy „kauzálního vztahu“, jelikož informace v tomto směru mají zpravidla jen původní účastníci směnečného vztahu (zejména remitent) a další majitelé směnku nabývají (mohou nabýt), aniž by jim bylo cokoli známo o důvodech jejího vystavení. Pro směnečné závazky se proto uplatní právní úprava mající nejvíce obecnou povahu. Směnečné obligace je proto nutné v samém základu považovat za občanskoprávní (srov. v literatuře Kovařík, Z. Zákon směnečný a šekový. Komentář. 6. dopl. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 253-254). V judikatuře k obecné možnosti aplikace jednotlivých ustanovení občanského zákoníku na otázky směnečným zákonem neřešené srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 1. 3. 2006, sp. zn. [29 Odo 827/2004](#), ze dne 2. 12. 2010, sp. zn. [20 Cdo 436/2009](#), a ze dne 28. 8. 2008, sp. zn. [29 Odo 1141/2006](#), uveřejněné pod č. 19/2007, 103/2011 a 77/2009 Sb. rozh. obč.

18. Shora uvedený závěr se přitom prosadí i v poměrech projednávané věci, byť předmětem řízení není nárok ze směnky, nýbrž nárok, jenž měl vzniknout (dle tvrzení žalobce) porušením povinností určených směnečným zákonem (respektive porušením obecné prevenční povinnosti). Řídí-li se totiž promlčení směnečných závazků (v rozsahu neupraveném směnečným zákonem) občanským zákoníkem [jinými slovy, nelze-li promlčení směnečných závazků posuzovat podle obchodního zákoníku (jeho užití nepřipadá v úvahu ani s odkazem na ustanovení § 261 obch. zák.)], řídí se tímž právním předpisem (občanským zákoníkem) i (v řízení uplatněný) nárok na náhradu škodu. Opačný závěr by pak ve svých důsledcích vedl k (nepříjemné) nejistotě o tom, jakým právním předpisem se promlčení takového nároku na náhradu škody bude řídit (nepoužitelnost kritérií určených ustanovením § 261 obch. zák. je vzhledem k možným změnám v subjektech směnečných závazků, zejména v osobě majitele směnky, evidentní).

19. Jde-li o počátek běhu objektivní promlčecí doby práva na náhradu škody, není pochyb o tom, že ustanovení § 106 odst. 2 obč. zák. jej váže k události, z níž škoda vznikla. Tato škodní událost zahrnuje nejen porušení právní povinnosti – protiprávní úkon či zákonem zvláště kvalifikovanou událost, nýbrž i vznik škody samotné (srov. rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 5. 1990, sp. zn. 1 Cz 20/90, jakož i důvody rozsudků Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2003, sp. zn. [25 Cdo 325/2002](#), ze dne 23. 8. 2007, sp. zn. [25 Cdo 2507/2005](#), a ze dne 30. 6. 2014, sp. zn. [29 Cdo 2735/2012](#), uveřejněných pod č. 46/2004, 38/2008 a 103/2014 Sb. rozh. obč.). Kdyby se totiž škodní událost měla ztotožnit pouze s protiprávním úkonem či událostí vyvolávající škodu (protiprávním stavem), mohla by promlčecí doba začít běžet dříve, než vznikla škoda (škoda by mohla vzniknout až po uplynutí objektivní promlčecí doby nebo by nemusela vzniknout vůbec); takový výklad je nepřijatelný.

20. Jelikož právní posouzení věci odvolacím soudem není správné, Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).